

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство – принципи и практики на прилагането ѝ

Семинар

„Управление на нематериалното културно наследство: как се включват гражданите“

Доц. д-р Меглена Златкова

в рамките на проект

"Опазване на нематериалното културно наследство чрез повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство"

Материално – Нематериално?

Живи наследства, Живи човешки съкровища

Световното наследство (Конвенция 1972)

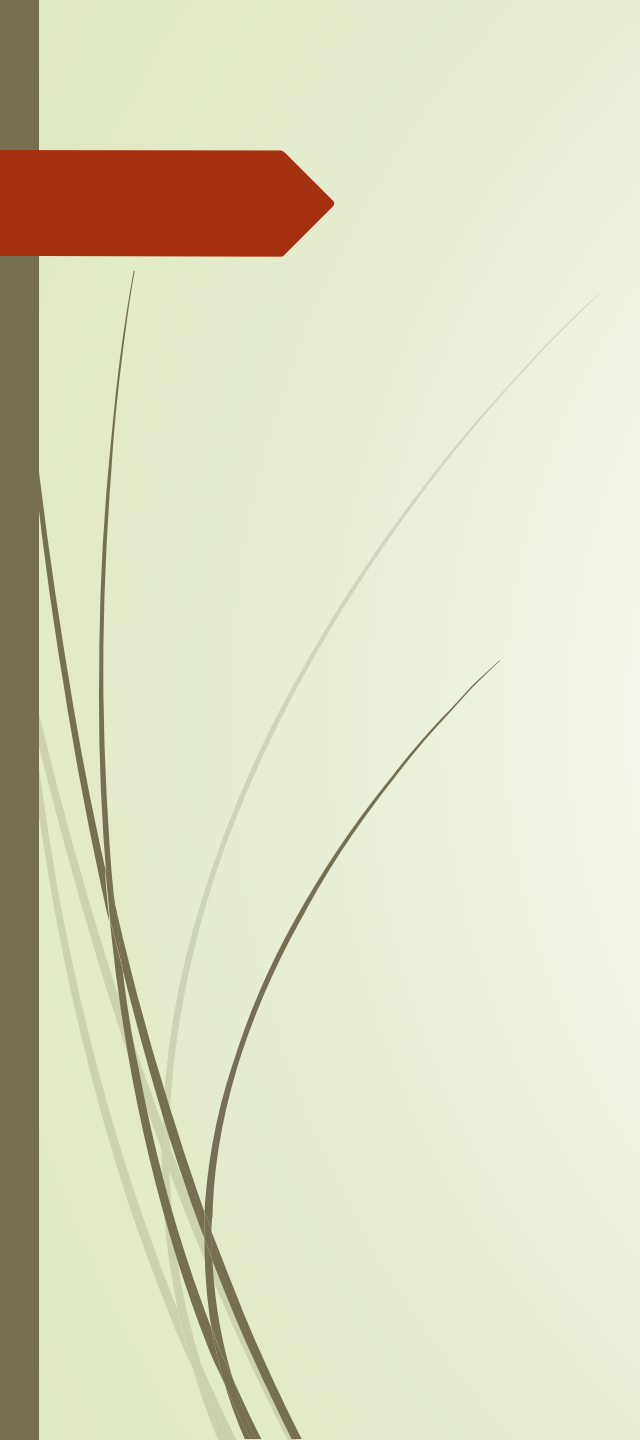
- Консервация и реставрация на световното културно наследство
- Културно и/или природно
- Изключителна универсална ценност
- Автентичност и интегративност, които помагат да се дефинира ценността, често като се ограничи промяната

Нематериално културно наследство (Конвенция 2003)

- Опазване на всички изяви на Нематериалното културно наследство – умения, практики и знания
- Културно и/или социално
- Общности, които са загрижени за дефиниране на ценност
- НКН се променя във времето

Ключови понятия в Конвенцията за нематериално културно наследство на ЮНЕСКО

Цели на Конвенцията за нематериално културно наследство

Чл.1:

Целите на тази конвенция са:

- (а) опазване на нематериалното културно наследство;
- (б) зачитане на нематериалното културно наследство на съответните общности, групи и отделни лица;
- (в) съпричастност - на местно, национално и международно равнище, към значението на нематериалното културно наследство и важността на неговото взаимно признаване;
- (г) международно сътрудничество и международна помощ.

Дефиниция на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство

Чл. 2.1 продължава:

"Нематериално културно наследство" означава обичаите,
формите на **представяне и изразяване, знанията и**
уменията,

а така също и свързаните с тях **инструменти,**

предмети артефакти и културни пространства, **признати от**
общностите, групите, а в някои случаи отделните лица като
част от тяхното културно наследство.

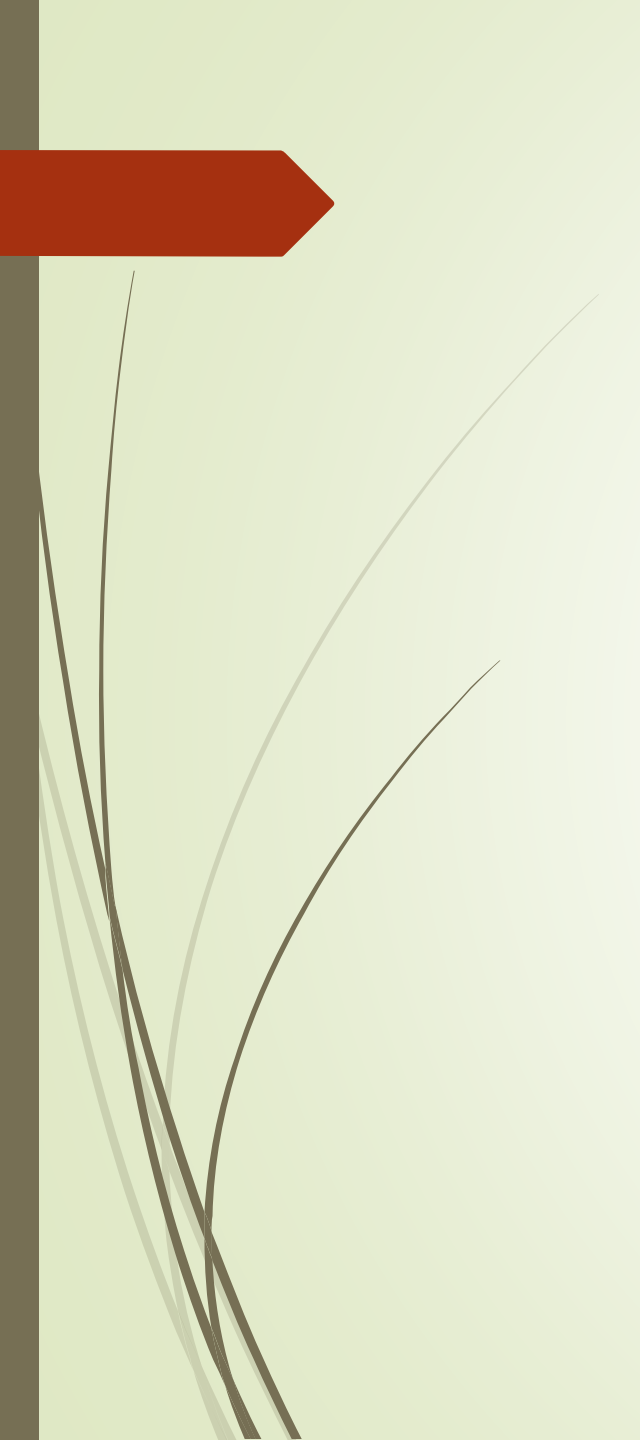
Дефиниция на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство

Чл. 2.1 продължава с:

Това нематериално културно наследство, **предавано** от **поколение на поколение**, се пресъздава постоянно от общностите и групите в зависимост от тяхната обкръжаваща среда, тяхното взаимодействие с природата и тяхната история

и

формира чувството им за **самобитност и приемственост**, като по този начин способства за насърчаване на **уважението към културното многообразие и творчество** на човечеството.

Дефиниция на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство

Член 2.1 :

По смисъла на тази конвенция за **нематериално културно наследство** се приема само това нематериално наследство, което съответства на съществуващите международни нормативни актове по правата на човека и което отговаря на изискването за **взаимно уважение на общностите, групите и отделните лица** и за **устойчиво развитие**.

Области на нематериалното културно наследство

Източник: <http://mc.government.bg/>

Нестинарството - послание от миналото:
Панагирът на Св.св. Константин и Елена в с. Българи

Чл. 2.2.

- (а) устни традиции и форми на изразяване, включително и езикът като носител на нематериално културно наследство;
- (б) художествено-изпълнителско изкуство;
- (в) социални обичаи, обреди и празненства;
- (г) знания и обичаи, които се отнасят до природата и вселената;
- (д) знания и умения, свързани с традиционните занаяти.

Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО
web site <https://www.unesco-centerbg.org/>

Мисия на Регионалния център:

Насърчаване на активното сътрудничеството в областта на нематериалното културно наследство на национално, регионално и международно ниво;

Иниципиране и осъществяване на инициативи за опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство на страните от Югоизточна Европа, посредством обучения, споделяне на добри практики и др.

Полезна информация – издания на Регионалния център за опазване на НКН ЮНЕСКО - София

За администрация и
местни власти

За граждански
организации

ОБЩНОСТИ, ГРУПИ И ОТДЕЛНИ ЛИЧНОСТИ,
НОСИТЕЛИ НА НКН

Примери от българските елементи, вписани в
Представителния списък на елементи на НКН към
ЮНЕСКО

Представителен списък на елементите на нематериалното културно наследство

2015 г. Народният празник „Сурва“/ „Сурова“

2014 г. Традицията на производство на Чипровски килими

2009 г. Нестинарството – послание от миналото: Панагирът на Св. Св. Константин и Елена в с. Българи

2008 г. Бистришките баби, архаична полифония, танци и ритуали от региона Шоплука

2017 г. Мартеницата - мултинационална кандидатура, съвместно с Румъния, Република Молдова и Северна Македония

Регистър на добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство

2016 г. - Съборът за народно творчество в Копривщица: система от практики по представяне и предаване на наследството

2017 г. - Народното читалище - практически опит в опазването и съхраняването на нематериалното културно наследство

Дефиниране на „общности“

- ▶ В конвенцията от 2003 няма точна дефиниция на общност. Възможна интерпретация смисъла на Конвенцията “Общности, индивиди и групи” е, че това са тези, които участват в практикуването или в предаването на елементи на нематериалното културно наследство, признати от общностите като тяхно културно наследство.

Защо са важни общностите при идентифицирането на НКН

- Нематериалното културно наследство е това, което е идентифицирано и определено от общностите.
- Чрез НКН се засилва чувството за идентичност и общност.
- Предаването и постоянното пресътворяване на НКН е от и чрез общностите.
- НКН се опазва от общностите.
- НКН е част от устойчивото развитие на общностите.

Основни стъпки при идентифициране на НКН, общностен подход

- Стъпки, които спомагат за установяване на диалог за опазване на НКН;
- Творчески процес на създаване на и систематизиране на информация с общността;
- Членовете на общността като създатели и експерти на тяхното НКН;
- Разпознава се разнообразието в самата общност, с оглед на тяхното НКН.

Концепцията за опазване

Източник: <https://rnews.bg/>

"**Опазване**" означава прилагането на мерки за осигуряване на **жизнена трайност** на нематериалното културно наследство, включително неговата идентификация, документиране, изследване, съхраняване, развитие, експлоатация, популяризиране и предаване, предимно чрез формалното и неформалното образование, а така също и възраждане на различните аспекти на това наследство. (Чл. 2.3)

Ключови мерки за опазване на НКН

Повишаване на заинтересоваността

Да се насърчават хората да разбират и оценяват НКН

Регистър

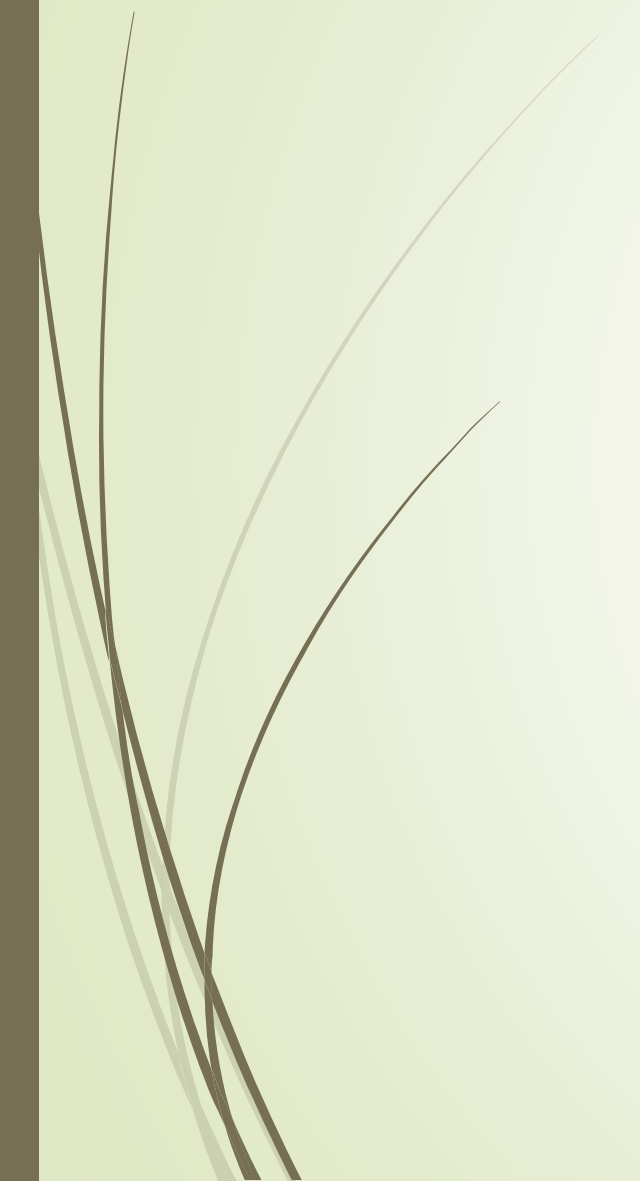
Представяне на информация за елементите на НКН по систематичен начин

Съживяване

Подсилване на застрашените от изчезване практики на НКН

Други мерки за опазване на НКН

- Документиране и изследване;
 - Идентифициране и дефиниране;
 - Съхраняване и опазване;
 - Популяризиране;
 - Предаване, предимно чрез формалното и неформалното образование.
-

Програма на ООН за устойчиво развитие и НКН Agenda 2030

Една от целите е насърчаване на межкултурното разбиране, толерантност, взаимно уважение и етика на глобалното гражданство и споделената отговорност за опазване на културното многообразие на света.

- До 2030 г. следва да се разработят и приложат политики за насърчаване на устойчивия туризъм, който създава работни места и насърчава местната култура и продукти.
- Нематериалното културно наследство е жизненоважно за постигането на продоволствена сигурност, чиста природа, достоен живот и работа, устойчиви общности и градско развитие, здраве и качество на живот, достъп до образование, равенство на половете и социално равенство.

Роля на общностите в опазването на НКН

Общностите, групите и отделните личности

Са ангажирани в ...

- Предаване на НКН

Важно: участието на общността е необходимо във всички тези дейности

И също могат да участват в ...

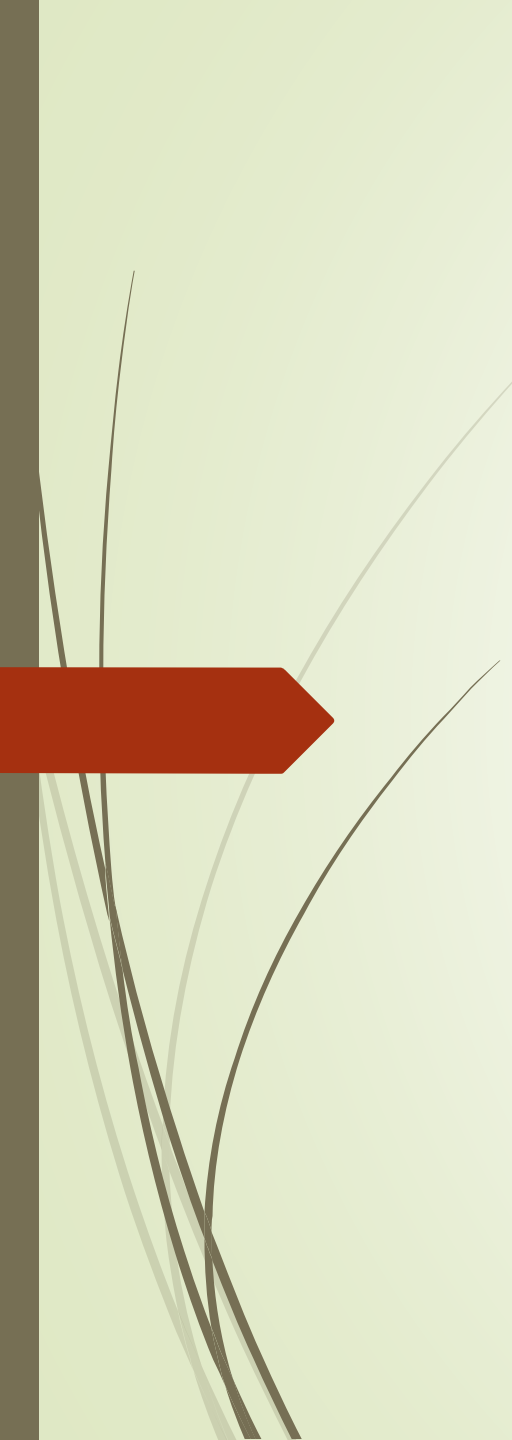
- Идентифицирането;
- Включването в регистъра;
- Документирането;
- Проучването;
- Съживяването;
- Осигуряване на достъп до места и материали;
- Предаване чрез образование;
- Повишаване на заинтересоваността;

...с помощта на други институции, ако има нужда

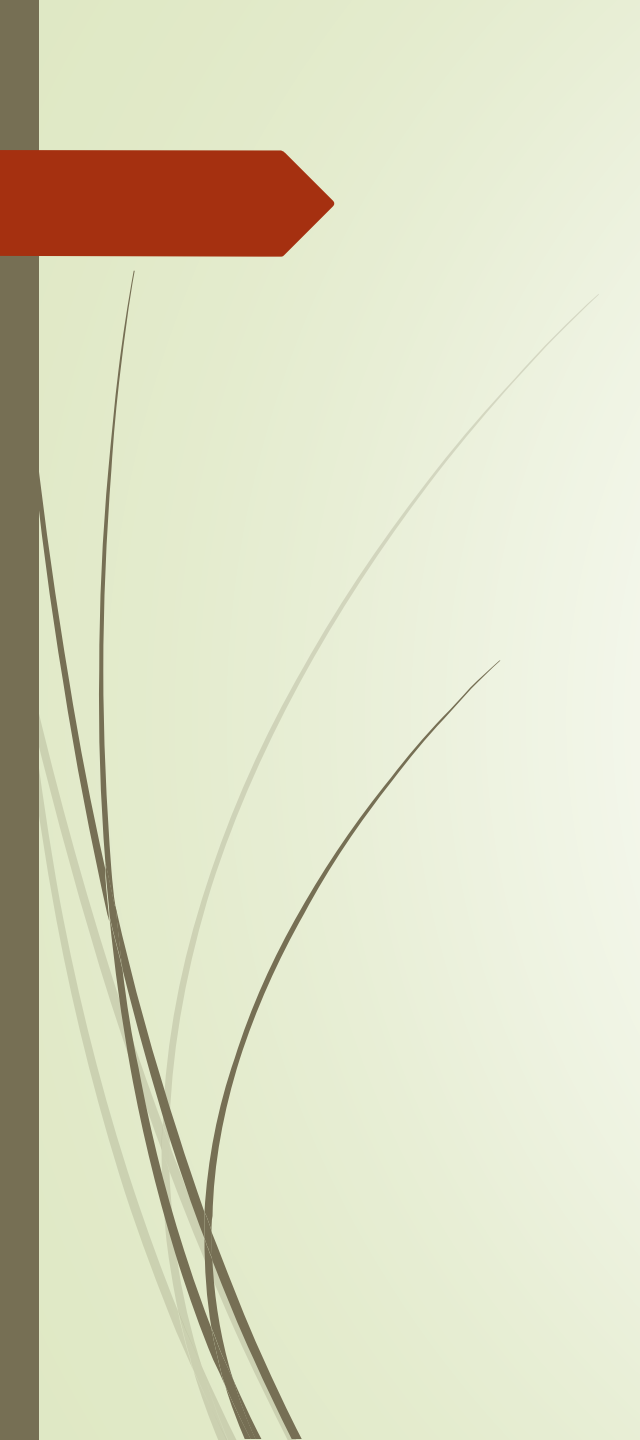
В заключение

- Нематериалното културно наследство е живо наследство.
- Винаги се променя.
- То се определя, разпознава, практикува и предава чрез хората (общностите, групите и отделните личности), които са носители на това наследство.
- Опазването включва подпомагане на общностите да продължат да практикуват, управляват и предават своето НКН.
- Общностите, групите и отделните личности не са дефинирани от Конвенцията.
- Страните участнички трябва да включат общностите, групите, и отделните личности в опазването на тяхното НКН, като обръщат внимание и на взаимодействието между половите роли и нематериалното културно наследство.

Ролева игра - дискусия за подемане
на инициатива и работа с общност
за идентифициране и номиниране
на елемент на НКН за вписване в
регионален и/или национален
списък на НКН

Работа в групи

Вписване на елементи на НКН в националния и световни списъци и регистър на ЮНЕСКО

- Регистърът е една от основните дейности по изпълнение на политиката на опазване и съхраняване на НКН в България и света и прилагането на Конвенцията за НКН на ЮНЕСКО.
- В процеса на вписване участват, както общностите, групите и отделните личности, **носители** на наследство, така и институции, неправителствен сектор, гражданите.
- След вписването на елемент или добра практика в списъка, всички заинтересовани страни имат ангажимент да продължат да опазват НКН като **живо наследство**, което е интегрална част на живота на общностите в съответните местни условия.

Участници в процеса на отправяне на предложения за вписване в Националния регистър на НКН

В Наредба №1 от 08.05.2013 г. за реда за водене на регистъра на нематериалното културно наследство на Република България са посочени лицата, които имат право да отправят предложение за вписване в регистъра на нематериалното културно наследство и това са:

- читалищата;
- музеите;
- локален център за нематериално културно наследство

или

- Националният център за нематериално културно наследство при
Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей на
Българска академия на науките.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

НЕМАТЕРИАЛНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО НА БЪЛГАРИЯ

НАЧАЛО

НОВИНИ

РЕГИСТЪР НА НКН

НАЦИОНАЛНА ЛИСТА

ЛИСТИ НА ЮНЕСКО

ДОКУМЕНТИ

Регистър на НКН

Живи човешки съкровища България

За редица народи нематериалното културно наследство е основен извор на идентичност и е значимо свързано с тяхната история. За съжаление обаче голямо количество културни изяви като музиката, танца, словото, обредите, съборите или традиционните културни умения са застрашени от изчезване. От една страна съществено участие в този процес има активното налагане на една глобализирана международна култура,

Методика и указания

В настоящия раздел можете да се запознаете с действащата към момента методика и указания, двързани с попълването на Националната листа. Същите са разработени от екип от учени към ИЕФЕМ при БАН. Определение „Живите човешки съкровища“ са хора, които притежават необходимите познания и умения на най-високо ниво, за да интерпретират или създават специфични елементи от нематериалното

Нови вписвания в регистър на НКН

Наредба за водене регистъра на НКН

Наредба № 1 от 8 май 2013 г. за водене на Регистъра на нематериалното културно наследство на Република България В сила от 18.05.2013 г. Издадена от Министерството на културата Обн. ДВ. бр.45 от 18 Май 2013г. Раздел I. Общи положения Чл. 1. С тази наредба се определя редът за водене от Министерството на културата на регистъра на нематериалното културно наследство на Република България. Чл. 2.

Акценти

2017-12-09 17:45:06

Народното читалище е вписано в Регистъра на добрите практики на ЮНЕСКО

2017-12-06 17:22:32

Мартеницата е вписана в представителния списък на елементите на нематериалното културно наследство на човечеството

2017-12-03 21:49:57

12-та сесия на Междуправителствения комитет за опазване на нематериалното културно наследство - Джеджу, Южна Корея

2017-11-04 09:07:40

Дискусия по проблемите на нематериалното културно наследство в област Бургас

2017-11-01 20:57:36

Поздравление на министър Банов по повод 1 ноември - Ден на народните будители

Календар

Национален регистър на НКН

Регистърът на България се поддържа като единна електронна база данни по начин, който гарантира целостта и защитата на информацията срещу разрушаване, неправомерно изменение и ползване, като данните са публични и достъпът до тях се осигурява чрез интернет страницата на Министерството на културата.

Системата „Живи човешки съкровища“

Регистърът съдържа:

Национална листа и регионални листи.

В частта на регистъра „**Национална листа**“ се вписват сферите на нематериалното културно наследство, които са характерни за страната и са обект на закрила от държавата.

В частта на регистъра „**Регионални листи**“ в съответните раздели се вписват елементи от сферите на нематериалното културно наследство, характерни за съответната област, обект на закрила от държавата.

Вписването на елементи Национална програма „Живи човешки съкровища“

Национална кампания „Живи човешки съкровища“ се провежда на всеки две години на два етапа.

- Регионален - преглед на номинации с елементи на нематериалното културно наследство, постъпили във всяка от 28-те области на страната и излъчване на една областна кандидатура за участие на национално ниво.
- Общностите и носителите на НКН участват активно.
- От достигналите до втория етап кандидатури се излъчват пет, които се вписват в Националната представителна листа за съответната година.

(<http://mc.government.bg/page.php?p=46&s=27&sp=13&t=541&z=543>).

Вписването

Започва по писмено предложение, направено от читалище, музей, локален център за нематериално културно наследство или Националния център за нематериално културно наследство при Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей на Българската академия на науките.

(<https://www.treasuresbulgaria.com>)

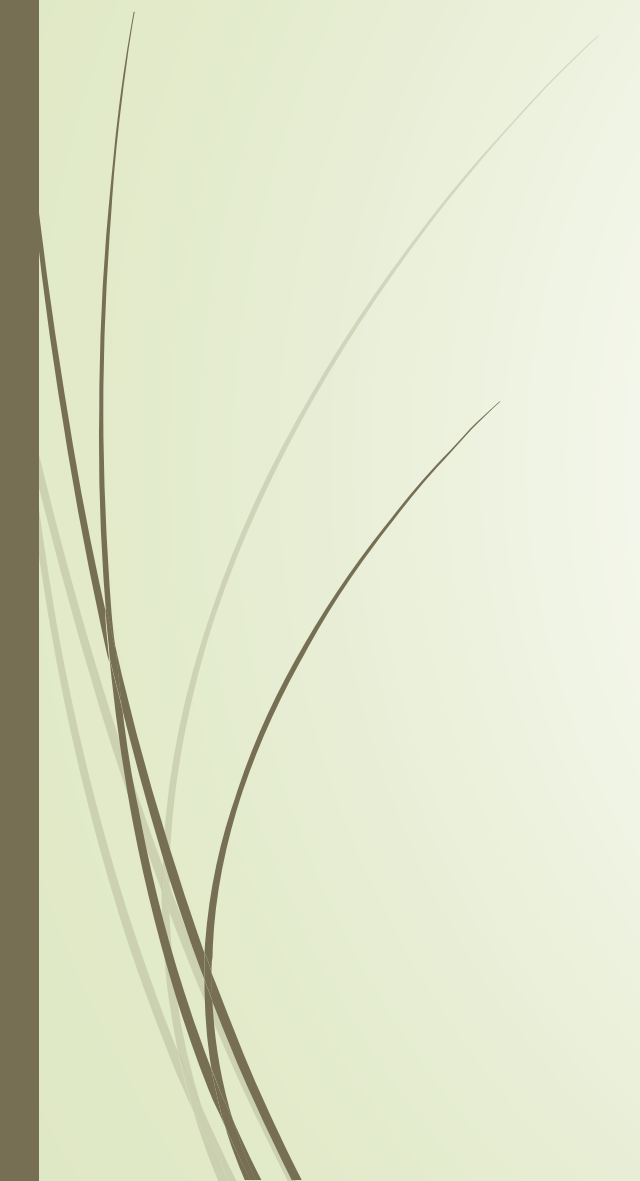
Елементът или практиката на НКН трябва да е отговаря на критериите – жизненост, уседналост, предаване.

Етични аспекти.

Вписването на елементи

Критерии за селекция на елемент:

- неговата стойност като свидетелство за творческия гений на човечеството;
 - неговата привързаност към коренните културни и социални традиции;
 - неговият представителен характер, типичен за дадена област, общност или група;
 - опасността от изчезване на този елемент поради липса на средства за неговото съхранение или поради съществуването на дадени явления, свързани с пагубното въздействие на глобализацията.
-

Първоначално предложение

Читалище и местна общност изготвят предложението

Отдел Култура на Общината подкрепя с писмо предложението

Регионална селекция

Експертни комисии:
Регионалния музей,
краевед, посочен от
Областния управител
експерт от ИЕФЕМ-БАН.

Национална селекция

Национална експертна комисия и представител на Министерството на културата избира 5 от 28 регионални номинации

Националният съвет за НКН предлага на Министъра на Културата да впише избраните 5 номинации

Министърът на културата утвърждава вписването на 5 нови номинации и ги обявява официално на 24 юни.

КРИТЕРИИ за номиниране на „Живи човешки съкровища – България

I. ФОРМАЛНИ КРИТЕРИИ

- Пълнота на документите (включително адекватен план за действие за опазване, предаване и популяризиране на традиционните знания и умения). При установяване на непопълнени части от типовия формуляр и/или липса на някои от документите, които трябва да бъдат приложени, съответната кандидатура не се допуска до селекция.
- Легитимност на номиниращата институция (тя трябва да фигурира в Регистъра на народните читалища или да бъде регистрирана като Регионалния исторически музей или Историческия музей).

КРИТЕРИИ

за номиниране на „Живи човешки съкровища – България

■ СЪДЪРЖАТЕЛНИ КРИТЕРИИ

- Кандидатурата трябва да представя традиционна дейност или умение/елемент, която да фигурира в съответната регионална листа на Националния регистър „Живи човешки съкровища – България” – интернет сайт: <http://www.treasures-bulgaria.com>
- Кандидатурата да представя традиционно знание или умение със значима културна стойност.
- Носителят/носителите на съответната традиционна дейност или умение/елемент, с която се кандидатства, трябва да са я усвоили предимно в семейна и неформална среда, а не основно и само в специализирани учебни заведения.
- Практикуването на дейността или умението трябва да бъде максимално близко до традиционните за селищната култура механизми на функциониране. Не се допускат дейности или умения, които следват форми и механизми на изява, типични за професионалните изкуства.
- Кандидатурите да отговарят също и на следните критерии:
 - да представлява типична за населеното място, от което се кандидатства традиционна дейност или умение/елемент;
 - старинност/уседналост за съответното населено място – над 50 години;
 - жизненост/устойчивост;
 - застрашеност от изчезване;
 - приемственост;
 - трансмисия: устойчиво предаване на знанията и уменията по традиционен път и готовност за предаването им на следващите поколения;
 - висша степен на владение на традиционните знания, умения и дейности;
 - съпричастност/принадлежност на личността/групата към нематериалното културно наследство;
 - възможност за усъвършенстване на притежаваните традиционни знания и умения.

Процедура по вписване

- Кандидатурите по Живи човешки съкровища - България могат да бъдат в две форми:
- а) **индивидуални** – човек, който притежава високо равнище на традиционни знания и умения в някоя от областите на НКН;
- б) **колективни** – група от лица, които съвместно притежават традиционни знания и умения (например в областта на обредността, на изпълнителското изкуство или традиционните занаяти); групи, които включват личността на даден ръководител и създадената от него група, като всички се явяват особено важни носители на изискваните познания и умения в определена област на нематериалното културно наследство, в която приносът на групата е по-значим от ролята на отделната личност.
- 8. Всички кандидатури трябва да се изготвят със съгласието и в тясно сътрудничество с носителите на съответните културни традиции.

Въпроси за дискусия

Подготовка за Ролева игра за идентифициране и изработване на предложение за вписване на елемент на НКН в националния представителен списък.

- Кои са значимите културни практики, от вашия район, които бихте предложили за вписване на регионалната и националната листа на НКН?
- Към коя категория за елемент на НКН се отнася той?
- Как ще проучите културната и социалната практика?
- Какви партньори ще потърсите за сътрудничество?
- Как ще работите с общността?
- Как ще договорите последващите стъпки за опазване на този елемент на НКН?